

جغرافیای جمعیت ایران

تألیف

دکتر مجتبی قدیری معصوم دکتر حسنعلی فرجی سبکبار

دکتر مهدی چراغی

شماره مسلسل ۹۷۸۱

شماره انتشار ۴۰۰۱

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	: قدیری معصوم، مجتبی، ۱۳۳۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: جغرافیای جمعیت ایران/ تألیف مجتبی قدیری معصوم، حسنعلی فرجی سبکبار، مهدی چراغی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۶ص: مصور، جدول، نقشه (بخش رنگی).
فروست	: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۰۰۱.
شابک	: 978-964-03-7289-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: جغرافیای جمعیت -- ایران
موضوع	: جمعیت شناسی -- ایران
موضوع	: ایران -- جمعیت -- آمار
شناسه افزوده	: فرجی، حسنعلی، ۱۳۴۹ -
شناسه افزوده	: چراغی، مهدی، ۱۳۶۵ -
شناسه افزوده	: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات
رده بندی کنگره	: HB۲۰۹۶/۴/۱۳ق۴ ۱۳۹۸
رده بندی دیویی	: ۳۰۴/۶۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۴۲۳۲۴۱

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ ها، سایت ها، مجله ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

عنوان: جغرافیای جمعیت ایران
تألیف: دکتر مجتبی قدیری معصوم - دکتر حسنعلی فرجی سبکبار - دکتر مهدی چراغی
ویرایش ادبی: فرشاد رضوان
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: ۱۳۹۸
شمارگان: ۲۰۰ نسخه
ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

بها: ۳۰۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: http://press.ut.ac.ir
پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

پیشگفتار.....ظ

فصل اول - کلیات بحث..... ۱

۱ کلیات ۱

۱-۱ مفهوم جغرافیای جمعیت ۱

۲-۱ سیر تکوینی جغرافیای جمعیت و جمعیت‌شناسی ۲

۳-۱ موضوع و حدود جمعیت‌شناسی ۴

۴-۱ وجوه تمایز بین جمعیت‌شناسی و جغرافیای جمعیت ۴

۵-۱ دیدگاه‌های مهم مکاتب جغرافیایی درباره جغرافیای جمعیت ۶

۶-۱ سیر تحول جمعیت جهان ۸

۷-۱ سیر تحول تاریخی جمعیت ایران ۹

۱-۷-۱ بررسی اطلاعات جمعیتی ایران تا دوره قاجار ۱۰

۲-۷-۱ بررسی اطلاعات جمعیتی ایران از دوره قاجار تا سال ۱۳۳۵ ۱۰

۳-۷-۱ بررسی تعداد جمعیت ایران طی دوره‌های سرشماری ده ساله ۱۷

۸-۱ گذار جمعیت ایران ۲۸

فصل دوم - توزیع و پراکندگی جمعیت ایران ۳۵

۲ توزیع و پراکندگی جمعیت ایران ۳۵

۱-۲ سهم استان‌ها از جمعیت ایران ۳۶

۲-۲ الگوسازی فضایی پراکندگی جمعیت ایران ۳۹

۳-۲ روندهای فضایی ۴۴

۴-۲ تراکم جمعیت ۴۷

۵-۲ عوامل مؤثر بر توزیع و پراکندگی جمعیت ایران ۵۱

۶-۲ نواحی جمعیتی ایران ۶۱

فصل سوم- ساختمان سنی جمعیت ایران ۶۹

- ۳ ساختمان سنی جمعیت ۶۹
- ۱-۳ ترکیب سنی جمعیت ایران ۶۹
- ۲-۳ هرم سنی جمعیت ایران ۷۱
- ۳-۳ گروه‌های عمده سنی ۷۱
- ۴-۳ میانه و میانگین سنی جمعیت ۷۷
- ۵-۳ درپچه (پنجره) جمعیتی ایران ۷۹
- ۶-۳ سالمندی جمعیت ایران ۸۴

فصل چهارم- الگوی سکونت جمعیت ایران ۸۹

- ۴ الگوی سکونت در ایران ۸۹
- ۱-۴ روستانشینی در ایران ۸۹
- ۱-۱-۴ جمعیت روستایی ایران ۹۰
- ۲-۱-۴ طبقه‌بندی جمعیتی روستاهای ایران ۹۳
- ۲-۴ شهرنشینی در ایران ۹۹
- ۱-۲-۴ روند شهرنشینی در ایران ۹۹
- ۲-۲-۴ میزان شهرنشینی استان‌های کشور ۱۰۶
- ۳-۲-۴ نظام شهری در ایران ۱۱۱
- ۴-۲-۴ توزیع جمعیت شهری ۱۱۶
- ۵-۲-۴ تمرکز شهری در ایران ۱۲۰
- ۳-۴ جمعیت عشایری ایران ۱۲۶
- ۱-۳-۴ تعداد جمعیت عشایری ایران ۱۲۸

فصل پنجم- سواد و آموزش ۱۳۹

- ۵ سواد و آموزش در ایران ۱۳۹
- ۱-۵ سواد ۱۴۰
- ۱-۱-۵ نرخ باسوادی ایران ۱۴۰
- ۲-۱-۵ وضعیت سواد براساس نوع مدرک تحصیلی ۱۴۵
- ۳-۱-۵ درجه تحصیلی دانش‌آموختگان دارای مدرک تحصیلی آموزش عالی ۱۴۷
- ۴-۱-۵ رشته تحصیلی دانش‌آموختگان دارای مدرک تحصیلی آموزش عالی ۱۵۰

۱۵۵.....	۲-۵ آموزش
۱۵۵.....	۱-۲-۵ نسبت جمعیت در حال تحصیل
۱۶۳.....	۲-۲-۵ پوشش جمعیت محصل دوره تحصیلات اجباری(دبستان)
۱۷۲.....	۳-۲-۵ آموزش مقطع تحصیلی آموزش عالی
۱۷۲.....	۴-۲-۵ مقطع تحصیلی دانشجویان
۱۷۷.....	۵-۲-۵ رشته تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی
۱۸۳.....	فصل ششم- اشتغال و فعالیت جمعیت ایران
۱۸۳.....	۶ اشتغال و فعالیت در ایران
۱۸۴.....	۱-۶ فعالیت در ایران
۱۸۶.....	۲-۶ اشتغال در بخش‌های سه‌گانه اقتصادی کل کشور
۱۸۸.....	۱-۲-۶ بخش کشاورزی
۱۹۰.....	۲-۲-۶ بخش صنعت
۱۹۱.....	۳-۲-۶ بخش خدمات
۱۹۴.....	۳-۶ بیکاری
۱۹۵.....	۴-۶ وضعیت بیکاران برحسب مدرک تحصیلات دانشگاهی
۲۰۱.....	فصل هفتم- وضعیت زناشویی جمعیت ایران
۲۰۱.....	۷ الگوهای زناشویی در ایران
۲۰۱.....	۱-۷ وضعیت زناشویی
۲۰۴.....	۲-۷ عمومیت ازدواج
۲۰۵.....	۳-۷ مجرد قطعی
۲۰۷.....	۴-۷ مضیقۀ ازدواج
۲۱۵.....	۵-۷ ازدواج و طلاق ثبت شده در کشور
۲۱۶.....	۶-۷ عوامل مؤثر بر الگوی سنی ازدواج
۲۱۸.....	۷-۷ سن ازدواج در ایران
۲۲۳.....	فصل هشتم- مهاجرت جمعیت ایران
۲۲۳.....	۸ مهاجرت
۲۲۴.....	۱-۸ مهاجرت در ایران

۲-۸ الگوهای فضایی مهاجرت در ایران ۲۳۰

فصل نهم- سیاست‌ها و چشم‌انداز جمعیت ایران ۲۳۳

۹ سیاست‌ها و چشم‌انداز ۲۳۳

۱-۹ نظریه‌های جمعیتی ۲۳۳

۲-۹ انواع سیاست‌های جمعیتی ۲۳۷

۳-۹ سیاست‌های جمعیت ایران ۲۳۸

۴-۹ چالش‌های جمعیتی ایران ۲۴۲

۵-۹ چشم‌انداز جمعیتی ایران ۲۴۵

منابع و مآخذ ۲۴۹

فهرست اشکال

- شکل ۱-۱ نمودار تحولات موالید و مرگ میر در ایران ۳۲
- شکل ۱-۲ سهم استان‌های کشور از جمعیت ایران سال ۱۳۹۵ ۳۶
- شکل ۲-۲ پراکندگی جمعیت برحسب استان ۱۳۵۵ ۳۸
- شکل ۳-۲ پراکندگی جمعیت برحسب استان ۱۳۶۵ ۳۸
- شکل ۴-۲ پراکندگی جمعیت برحسب استان ۱۳۷۵ ۳۸
- شکل ۵-۲ پراکندگی جمعیت برحسب استان ۱۳۸۵ ۳۸
- شکل ۶-۲ پراکندگی جمعیت برحسب استان ۱۳۹۰ ۳۹
- شکل ۷-۲ پراکندگی جمعیت برحسب استان ۱۳۹۵ ۳۹
- شکل ۸-۲ بیضی معادل توزیع فضایی جمعیت ایران ۴۰
- شکل ۹-۲ کارتوگرام جمعیت ایران در محدوده شهرستان ۱۳۹۰ ۴۱
- شکل ۱۰-۲ کارتوگرام توزیع فضایی جمعیت روستایی ایران در شبکه منظم 10×10 ۴۳
- شکل ۱۱-۲ خطوط هم جمعیت روستایی ایران (هزار نفر) ۴۳
- شکل ۱۲-۲ کارتوگرام توزیع فضایی جمعیت شهری ایران در شبکه منظم 10×10 ۴۴
- شکل ۱۳-۲ خطوط هم جمعیت شهری ایران (هزار نفر) ۴۴
- شکل ۱۴-۲ الگوی روند فضایی تغییرات جمعیت ایران ۱۳۹۰ ۴۶
- شکل ۱۵-۲ تراکم جمعیت ایران در سال ۱۳۵۵ ۴۹
- شکل ۱۶-۲ تراکم جمعیت ایران در سال ۱۳۶۵ ۴۹
- شکل ۱۷-۲ تراکم جمعیت ایران در سال ۱۳۷۵ ۴۹
- شکل ۱۸-۲ تراکم جمعیت ایران در سال ۱۳۸۵ ۴۹
- شکل ۱۹-۲ تراکم جمعیت ایران در سال ۱۳۹۰ ۵۰
- شکل ۲۰-۲ تراکم جمعیت ایران در سال ۱۳۹۵ ۵۰
- شکل ۲۱-۲ الگوی فضایی پراکندگی جمعیت ایران ۱۳۹۵ ۵۰
- شکل ۲۲-۲ کارتوگرام پراکنش جمعیت ایران ۱۳۹۰ ۵۰
- شکل ۲۳-۲ تراکم جمعیت در نواحی جمعیتی ایران ۱۳۹۵ ۶۷
- شکل ۱-۳ ترکیب سنی جمعیت ایران طی دوره ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵ برحسب گروه‌های ۵ ساله جمعیت ۷۰
- شکل ۲-۳ هرم سنی جمعیت ایران ۱۳۳۵-۱۳۹۵ ۷۲
- شکل ۳-۳ ترکیب گروه‌های عمده سنی جمعیت ایران ۱۳۹۵ ۷۳
- شکل ۴-۳ نقشه گروه‌های عمده سنی سال ۱۳۹۵ ۷۵
- شکل ۵-۳ درصد جمعیت کمتر از ۱۵ سال به تفکیک استان ۱۳۹۵ ۷۶
- شکل ۶-۳ درصد جمعیت ۱۵ تا ۳۴ سال به تفکیک استان ۱۳۹۵ ۷۶

- شکل ۳-۷ درصد جمعیت ۳۵ تا ۶۴ سال به تفکیک استان ۱۳۹۵..... ۷۶
- شکل ۳-۸ درصد جمعیت ۶۵ سال و بیشتر به تفکیک استان ۱۳۹۵..... ۷۶
- شکل ۳-۹ میانه سنی جمعیت ایران برحسب استان‌های کشور ۱۳۹۵..... ۷۷
- شکل ۳-۱۰ میانگین سنی جمعیت ایران برحسب استان‌های کشور ۱۳۹۵..... ۷۷
- شکل ۳-۱۱ تغییرات میانگین و میانه سنی جمعیت ایران طی دوره ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۵..... ۷۹
- شکل ۳-۱۲ ترکیب گروه‌های عمده سنی ایران طی دوره ۱۳۹۰-۱۳۳۵..... ۸۲
- شکل ۳-۱۳ درصد گروه‌های عمده سنی طی دوره ۱۳۹۰-۱۳۳۵..... ۸۳
- شکل ۴-۱ نسبت جمعیت روستایی ایران ۱۳۹۵..... ۹۱
- شکل ۴-۲ توزیع و پراکندگی نقاط روستایی در ایران ۱۳۹۵..... ۹۷
- شکل ۴-۳ نقشه درصد روستانشینی استان‌های کشور در سال ۱۳۹۰..... ۹۹
- شکل ۴-۴ تغییرات تعداد جمعیت شهری ایران دوره ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵..... ۱۰۶
- شکل ۴-۵ تغییرات شاخص جمعیت در نقاط شهری ایران به سال پایه ۱۳۳۵..... ۱۰۶
- شکل ۶-۴ نقشه درصد شهرنشینی استان‌های کشور ۱۳۹۵..... ۱۰۸
- شکل ۴-۷ تعدادشهرهای ایران دوره ۱۳۹۵-۱۳۳۵..... ۱۱۳
- شکل ۸-۴ پراکندگی نقاط شهری ایران ۱۳۹۰..... ۱۲۰
- شکل ۴-۹ تعداد جمعیت عشایر کوچنده در قشلاق برحسب استان ۱۳۸۷..... ۱۳۳
- شکل ۴-۱۰ تعداد خانوار عشایر کوچنده در قشلاق برحسب استان ۱۳۸۷..... ۱۳۳
- شکل ۴-۱۱ تعداد جمعیت عشایر کوچنده در ییلاق برحسب استان ۱۳۸۷..... ۱۳۳
- شکل ۴-۱۲ تعداد خانوار عشایر کوچنده در ییلاق برحسب استان ۱۳۸۷..... ۱۳۳
- شکل ۵-۱ نرخ باسوادی استان‌های کشور ۱۳۹۰..... ۱۴۳
- شکل ۵-۲ نرخ باسوادی شهرستان‌های ایران ۱۳۹۰..... ۱۴۳
- شکل ۵-۳ الگوی فضایی نرخ باسوادی شهرستان‌های ایران ۱۳۹۰..... ۱۴۳
- شکل ۵-۴ نرخ باسوادی مردان استان‌های ایران ۱۳۹۰..... ۱۴۳
- شکل ۵-۵ نرخ باسوادی مردان برحسب شهرستان ۱۳۹۰..... ۱۴۴
- شکل ۵-۶ الگوی فضایی باسوادی مردان شهرستان‌های کشور ۱۳۹۰..... ۱۴۴
- شکل ۵-۷ نرخ باسوادی زنان استان‌های کشور ۱۳۹۰..... ۱۴۴
- شکل ۵-۸ نرخ باسوادی زنان شهرستان‌های کشور ۱۳۹۰..... ۱۴۴
- شکل ۵-۹ الگوی فضایی نرخ باسوادی زنان کشور ۱۳۹۰..... ۱۴۵
- شکل ۵-۱۰ درصد باسوادان دارای تحصیلات ابتدایی استان ۱۳۹۰..... ۱۴۸
- شکل ۵-۱۱ درصد باسوادان دارای تحصیلات ابتدایی شهرستان ۱۳۹۰..... ۱۴۸
- شکل ۵-۱۲ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات ابتدایی ۱۳۹۰..... ۱۴۸
- شکل ۵-۱۳ درصد باسوادان دارای تحصیلات متوسطه استان ۱۳۹۰..... ۱۴۹

شکل ۵-۱۴ درصد باسوادان دارای تحصیلات متوسطه شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۴۹
شکل ۵-۱۵ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات متوسطه ۱۳۹۰.....	۱۴۹
شکل ۵-۱۶ درصد باسوادان دارای تحصیلات کاردانی تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۵۲
شکل ۵-۱۷ درصد باسوادان دارای تحصیلات کاردانی به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۵۲
شکل ۵-۱۸ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات کاردانی ۱۳۹۰.....	۱۵۲
شکل ۵-۱۹ درصد باسوادان دارای تحصیلات کارشناسی تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۵۳
شکل ۵-۲۰ درصد باسوادان دارای تحصیلات کارشناسی به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۵۳
شکل ۵-۲۱ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات کارشناسی ۱۳۹۰.....	۱۵۳
شکل ۵-۲۲ درصد باسوادان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۵۳
شکل ۵-۲۳ درصد باسوادان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۵۴
شکل ۵-۲۴ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات کارشناسی ارشد ۱۳۹۰.....	۱۵۴
شکل ۵-۲۵ درصد باسوادان دارای تحصیلات دکتری تخصصی تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۵۴
شکل ۵-۲۶ درصد باسوادان دارای تحصیلات دکتری تخصصی به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۵۴
شکل ۵-۲۷ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات دکتری تخصصی ۱۳۹۰.....	۱۵۵
شکل ۵-۲۸ مناطق همگن ایران برحسب مدرک تحصیلی باسوادان	۱۵۵
شکل ۵-۲۹ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه علوم پایه، مهندسی، تولید و ساخت، به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۵۷
شکل ۵-۳۰ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه علوم پایه، مهندسی، تولید و ساخت به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۵۷
شکل ۵-۳۱ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه علوم پایه، مهندسی، تولید و ساخت ۱۳۹۰.....	۱۵۷
شکل ۵-۳۲ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه علوم انسانی، اجتماعی، بازرگانی و هنر، به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۵۷
شکل ۵-۳۳ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه علوم انسانی، اجتماعی، بازرگانی و هنر، به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۵۸
شکل ۵-۳۴ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه علوم انسانی، اجتماعی، بازرگانی و هنر ۱۳۹۰.....	۱۵۸
شکل ۵-۳۵ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه کشاورزی و دامپزشکی، به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۵۸
شکل ۵-۳۶ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه کشاورزی و دامپزشکی، به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۵۸
شکل ۵-۳۷ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه کشاورزی و دامپزشکی ۱۳۹۰.....	۱۵۹

- شکل ۵-۳۸ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه بهداشت و رفاه، به تفکیک استان ۱۳۹۰..... ۱۵۹
- شکل ۵-۳۹ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه بهداشت و رفاه، به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰..... ۱۵۹
- شکل ۵-۴۰ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه بهداشت و رفاه ۱۳۹۰..... ۱۵۹
- شکل ۵-۴۱ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه خدمات، به تفکیک استان ۱۳۹۰..... ۱۶۰
- شکل ۵-۴۲ درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه خدمات به تفکیک، شهرستان ۱۳۹۰..... ۱۶۰
- شکل ۵-۴۳ الگوی فضایی درصد باسوادان دارای تحصیلات دانشگاهی در گروه خدمات ۱۳۹۰..... ۱۶۰
- شکل ۵-۴۴ مناطق همگن ایران برحسب رشته تحصیلی باسوادان ۱۳۹۰..... ۱۶۰
- شکل ۵-۴۵ درصد جمعیت در حال تحصیل برحسب استان ۱۳۹۰..... ۱۶۱
- شکل ۵-۴۶ درصد جمعیت در حال تحصیل برحسب شهرستان ۱۳۹۰..... ۱۶۱
- شکل ۵-۴۷ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل ۱۳۹۰..... ۱۶۱
- شکل ۵-۴۸ درصد جمعیت در حال تحصیل در مراکز آموزش عالی برحسب استان ۱۳۹۰..... ۱۶۱
- شکل ۵-۴۹ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۶ سال در سطح استان..... ۱۶۵
- شکل ۵-۵۰ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۶ سال در سطح شهرستان..... ۱۶۵
- شکل ۵-۵۱ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۶ سال در سطح شهرستان..... ۱۶۵
- شکل ۵-۵۲ نسبت دانش‌آموز در حال تحصیل در مقطع ابتدایی برحسب سن ۱۳۹۰..... ۱۶۶
- شکل ۵-۵۳ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۷ سال..... ۱۶۶
- شکل ۵-۵۴ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۷ سال..... ۱۶۶
- شکل ۵-۵۵ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۷ سال..... ۱۶۷
- شکل ۵-۵۶ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۸ سال..... ۱۶۷
- شکل ۵-۵۷ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۸ سال..... ۱۶۷
- شکل ۵-۵۸ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۸ سال..... ۱۶۸
- شکل ۵-۵۹ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۹ سال..... ۱۶۸
- شکل ۵-۶۰ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۹ سال..... ۱۶۸
- شکل ۵-۶۱ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۹ سال..... ۱۶۹
- شکل ۵-۶۲ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۱۰ سال..... ۱۶۹
- شکل ۵-۶۳ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۱۰ سال..... ۱۶۹
- شکل ۵-۶۴ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۱۰ سال..... ۱۷۰
- شکل ۵-۶۵ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۱۱ سال..... ۱۷۰
- شکل ۵-۶۶ درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۱۱ سال..... ۱۷۰
- شکل ۵-۶۷ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی ۱۱ سال..... ۱۷۱
- شکل ۵-۶۸ درصد جمعیت در حال تحصیل در مراکز آموزش عالی برحسب شهرستان ۱۳۹۰..... ۱۷۱
- شکل ۵-۶۹ الگوی فضایی درصد جمعیت در حال تحصیل در مراکز آموزش عالی ۱۳۹۰..... ۱۷۱

شکل ۷۰-۵ درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کاردانی برحسب استان ۱۳۹۰.....	۱۷۴
شکل ۷۱-۵ درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کاردانی برحسب شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۷۴
شکل ۷۲-۵ الگوی فضایی نسبت دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کاردانی ۱۳۹۰.....	۱۷۴
شکل ۷۳-۵ نسبت دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کارشناسی برحسب استان ۱۳۹۰.....	۱۷۴
شکل ۷۴-۵ درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کارشناسی برحسب شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۷۵
شکل ۷۵-۵ الگوی فضایی درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کارشناسی ۱۳۹۰.....	۱۷۵
شکل ۷۶-۵ نسبت دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد برحسب استان ۱۳۹۰.....	۱۷۵
شکل ۷۷-۵ نسبت دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد برحسب شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۷۵
شکل ۷۸-۵ الگوی فضایی درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد ۱۳۹۰.....	۱۷۶
شکل ۷۹-۵ درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع دکتری تخصصی برحسب استان ۱۳۹۰.....	۱۷۶
شکل ۸۰-۵ درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع دکتری تخصصی برحسب شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۷۶
شکل ۸۱-۵ الگوی فضایی درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقطع دکتری تخصصی ۱۳۹۰.....	۱۷۶
شکل ۸۲-۵ مناطق همگن ایران برحسب درصد دانشجویان در حال تحصیل در مقاطع مختلف ۱۳۹۰.....	۱۷۷
شکل ۸۳-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه علوم پایه، مهندسی، تولید و ساخت به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۷۹
شکل ۸۴-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه علوم پایه، مهندسی، تولید و ساخت به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۷۹
شکل ۸۵-۵ الگوی فضایی درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه علوم پایه، مهندسی، تولید و ساخت ۱۳۹۰.....	۱۷۹
شکل ۸۶-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه علوم انسانی، اجتماعی، بازرگانی و هنر به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۷۹
شکل ۸۷-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه علوم انسانی، اجتماعی، بازرگانی و هنر به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۸۰
شکل ۸۸-۵ الگوی فضایی درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه علوم انسانی، اجتماعی، بازرگانی و هنر ۱۳۹۰.....	۱۸۰
شکل ۸۹-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه کشاورزی و دامپزشکی به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۸۰
شکل ۹۰-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه کشاورزی و دامپزشکی به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۸۰
شکل ۹۱-۵ الگوی فضایی درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه کشاورزی و دامپزشکی ۱۳۹۰.....	۱۸۱
شکل ۹۲-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه بهداشت و رفاه به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۸۱
شکل ۹۳-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه بهداشت و رفاه به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰.....	۱۸۱
شکل ۹۴-۵ الگوی فضایی درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه بهداشت و رفاه ۱۳۹۰.....	۱۸۱
شکل ۹۵-۵ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه خدمات به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۸۲

- شکل ۵-۹۶ درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه خدمات به تفکیک شهرستان ۱۳۹۰..... ۱۸۲
- شکل ۵-۹۷ الگوی فضایی درصد دانشجویان شاغل به تحصیل در گروه خدمات ۱۳۹۰..... ۱۸۲
- شکل ۵-۹۸ مناطق همگن ایران برحسب درصد دانشجویان درحال تحصیل در برحسب رشته تحصیلی ۱۳۹۰..... ۱۸۲
- شکل ۶-۱ نسبت میزان فعالیت اشتغال در ایران ۱۳۳۵-۱۳۹۵..... ۱۸۵
- شکل ۶-۲ مقایسه تعداد شاغلان در سه بخش اقتصادی برحسب استان ۱۳۹۰..... ۱۸۸
- شکل ۶-۳ درصد شاغلین بخش کشاورزی..... ۱۹۰
- شکل ۶-۴ الگوی فضایی درصد شاغلین بخش کشاورزی..... ۱۹۰
- شکل ۶-۵ درصد شاغلان بخش صنعت..... ۱۹۱
- شکل ۶-۶ الگوی فضایی درصد شاغلان بخش صنعت..... ۱۹۱
- شکل ۶-۷ درصد شاغلان بخش خدمات..... ۱۹۴
- شکل ۶-۸ الگوی فضایی درصد شاغلان بخش خدمات..... ۱۹۴
- شکل ۶-۹ درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی در رشته‌های علوم انسانی و هنر..... ۱۹۶
- شکل ۶-۱۰ الگوی فضایی درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی رشته‌های علوم انسانی و هنر..... ۱۹۶
- شکل ۶-۱۱ درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی در رشته‌های علوم، ریاضی و کامپیوتر..... ۱۹۸
- شکل ۶-۱۲ الگوی فضایی درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی رشته‌های علوم، ریاضی و کامپیوتر..... ۱۹۸
- شکل ۶-۱۳ درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی در رشته‌های علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق..... ۱۹۸
- شکل ۶-۱۴ الگوی فضایی درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی رشته‌های علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق..... ۱۹۸
- شکل ۶-۱۵ درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی در رشته‌های علوم تربیتی..... ۱۹۹
- شکل ۶-۱۶ الگوی فضایی درصد بیکاران دارای مدرک تحصیلی دانشگاهی رشته‌های علوم تربیتی..... ۱۹۹
- شکل ۷-۱ نسبت جمعیت بالای ۱۰ سال که حداقل یکبار ازدواج کرده‌اند برحسب استان سال ۱۳۹۰..... ۲۰۳
- شکل ۷-۲ نسبت جمعیت بالای ۱۰ سال که حداقل یکبار ازدواج کرده‌اند برحسب شهرستان سال ۱۳۹۰..... ۲۰۳
- شکل ۷-۳ الگوی فضایی نسبت جمعیت بالای ۱۰ سال که حداقل یکبار ازدواج کرده‌اند ۱۳۹۰..... ۲۰۳
- شکل ۷-۴ عمومیت ازدواج برحسب استان سال ۱۳۹۰..... ۲۰۴
- شکل ۷-۵ عمومیت ازدواج برحسب شهرستان سال ۱۳۹۰..... ۲۰۴
- شکل ۷-۵ الگوی فضایی عمومیت ازدواج سال ۱۳۹۰..... ۲۰۵
- شکل ۷-۶ تجرد قطعی جمعیت ایران بر حسب استان سال ۱۳۹۰..... ۲۰۵
- شکل ۷-۷ تجرد قطعی جمعیت ایران بر حسب شهرستان سال ۱۳۹۰..... ۲۰۵
- شکل ۷-۸ الگوی فضایی تجرد قطعی جمعیت ایران ۱۳۹۰..... ۲۰۷
- شکل ۷-۹ نسبت جمعیت ۱۰ سال و بیشتر هرگز ازدواج نکرده برحسب استان سال ۱۳۹۰..... ۲۱۰
- شکل ۷-۱۰ نسبت جمعیت ۱۰ سال و بیشتر هرگز ازدواج نکرده برحسب شهرستان سال ۱۳۹۰..... ۲۱۰

فهرست اشکال □ ش

شکل ۷-۱۱	الگوی فضایی نسبت جمعیت ۱۰ سال و بیشتر هرگز ازدواج نکرده ۱۳۹۰.....	۲۱۱
شکل ۷-۱۲	درصد جمعیت ازدواج کرده دارای همسر بر حسب استان سال ۱۳۹۰.....	۲۱۱
شکل ۷-۱۳	درصد جمعیت ازدواج کرده بدون همسر بر حسب استان سال ۱۳۹۰.....	۲۱۱
شکل ۷-۱۴	جمعیت ۱۰ سال و بیشتر بی همسر به دلیل طلاق بر حسب استان سال ۱۳۹۰.....	۲۱۲
شکل ۷-۱۵	جمعیت ۱۰ سال و بیشتر بی همسر به دلیل طلاق بر حسب شهرستان سال ۱۳۹۰.....	۲۱۲
شکل ۷-۱۶	الگوی فضایی جمعیت ۱۰ سال و بیشتر بی همسر به دلیل طلاق ۱۳۹۰.....	۲۱۲
شکل ۷-۱۷	جمعیت ۱۰ سال و بیشتر بی همسر به دلیل فوت همسر بر حسب استان سال ۱۳۹۰.....	۲۱۴
شکل ۷-۱۸	جمعیت ۱۰ سال و بیشتر بی همسر به دلیل فوت همسر بر حسب شهرستان سال ۱۳۹۰.....	۲۱۴
شکل ۷-۱۹	الگوی فضایی جمعیت ۱۰ سال و بیشتر بی همسر به دلیل فوت همسر ۱۳۹۰.....	۲۱۴
شکل ۸-۱	الگوی مهاجرت‌های بین استانی در ایران (شماره ردیف استان براساس جدول شماره ۸-۵ است).....	۲۳۱
شکل ۹-۱	قابلیت باروری و تعیین‌کننده آن از نظر بونگارت	۲۴۲

فهرست جداول

جدول ۱-۱	تحولات جمعیتی ایران ۱۳۳۵-۱۱۸۵ (جمعیت برحسب میلیون نفر).....	۱۶
جدول ۲-۱	تحولات جمعیتی کشور ۱۳۳۵-۱۳۹۵.....	۲۸
جدول ۳-۱	روند تحولات شاخص‌های گذار جمعیت در ایران.....	۳۳
جدول ۴-۱	روند تحولات شاخص‌های گذار جمعیت در ایران.....	۳۴
جدول ۵-۱	وضعیت میانگین و میانه سنی (۱۳۳۵-۱۳۹۵).....	۳۴
جدول ۱-۲	توزیع و پراکندگی جمعیت ایران به تفکیک استان ۱۳۸۵-۱۳۹۵.....	۳۷
جدول ۲-۲	تراکم جمعیت استان‌های ایران طی دوره ۱۳۸۵-۱۳۹۵.....	۴۸
جدول ۳-۲	توزیع جمعیت در ناحیه شمال کشور ۱۳۹۵.....	۶۲
جدول ۴-۲	توزیع جمعیت در ناحیه شمال غرب کشور ۱۳۹۵.....	۶۳
جدول ۵-۲	توزیع جمعیت در ناحیه کوهپایه‌های البرز جنوبی ۱۳۹۵.....	۶۳
جدول ۶-۲	توزیع جمعیت در ناحیه دشت‌های مرکزی ۱۳۹۵.....	۶۴
جدول ۷-۲	توزیع جمعیت در ناحیه زاگرس ۱۳۹۵.....	۶۴
جدول ۸-۲	توزیع جمعیت در ناحیه نوار ساحلی ۱۳۹۵.....	۶۵
جدول ۹-۲	توزیع جمعیت در ناحیه شرق و جنوب شرق ۱۳۹۵.....	۶۵
جدول ۱۰-۲	توزیع جمعیت در ناحیه شمال شرقی ۱۳۹۵.....	۶۶
جدول ۱۱-۲	توزیع جمعیت در نواحی مختلف جغرافیایی ۱۳۹۵.....	۶۶
جدول ۱-۳	ترکیب سنی جمعیت ایران دوره ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵.....	۷۰
جدول ۲-۳	گروه‌های عمده سنی دوره ۱۳۳۵-۱۳۹۵.....	۷۳
جدول ۳-۳	گروه‌های عمده سنی به تفکیک استان ۱۳۹۵.....	۷۴
جدول ۴-۳	میانه و میانگین سنی جمعیت ایران به تفکیک استان‌های کشور ۱۳۹۵.....	۷۸
جدول ۵-۳	میانگین و میانه سنی جمعیت ایران در دوره ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۵.....	۷۹
جدول ۶-۳	دیدگاه‌های مطرح در زمینه سالمندی.....	۸۶
جدول ۷-۳	شاخص سالخوردگی جمعیت به تفکیک نقاط شهری و روستایی از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۸۷
جدول ۸-۳	شاخص نسبت سالمندی جمعیت به تفکیک نقاط شهری و روستایی از سال ۱۳۴۵ تا ۱۳۹۰.....	۸۸
جدول ۱-۴	میزان روستانشینی به تفکیک استان طی سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۵.....	۹۲
جدول ۲-۴	طبقه‌بندی جمعیتی آبادی‌های دارای سکنه (۱۳۳۵-۱۳۴۵).....	۹۴
جدول ۳-۴	طبقه‌بندی جمعیتی آبادی‌های دارای سکنه (۱۳۵۵-۱۳۶۵).....	۹۵
جدول ۴-۴	طبقه‌بندی جمعیتی آبادی‌های دارای سکنه (۱۳۷۵-۱۳۸۵).....	۹۶
جدول ۵-۴	طبقه‌بندی جمعیتی آبادی‌های دارای سکنه ۱۳۹۰.....	۹۶
جدول ۶-۴	متوسط رشد سالانه جمعیت نقاط روستایی کشور به تفکیک استان (۱۳۹۰-۱۳۶۵) (درصد).....	۹۸

فهرست جداول □ ض

جدول ۷-۴	میزان شهرنشینی کشور به تفکیک استان (۱۳۳۵-۱۳۹۵).....	۱۰۹
جدول ۸-۴	متوسط رشد سالانه جمعیت نقاط شهری کشور به تفکیک استان (۱۳۸۵-۱۳۶۵) (درصد).....	۱۱۰
جدول ۹-۴	رشد تغییرات جمعیت و شهرنشینی در کشور دوره ۱۳۹۰ - ۱۳۳۵.....	۱۱۲
جدول ۱۰-۴	طبقه‌بندی شهرها برحسب تعداد و جمعیت (۱۳۳۵-۱۳۵۵).....	۱۱۷
جدول ۱۱-۴	طبقه‌بندی شهرها برحسب تعداد و جمعیت (۱۳۶۵-۱۳۷۵).....	۱۱۸
جدول ۱۲-۴	طبقه‌بندی شهرها برحسب تعداد و جمعیت ۱۳۸۵.....	۱۱۹
جدول ۱۳-۴	طبقه‌بندی شهرها برحسب تعداد و جمعیت ۱۳۹۰.....	۱۱۹
جدول ۱۴-۴	روند تحولات رشد جمعیت در کلانشهرهای ایران (هزار نفر).....	۱۲۶
جدول ۱۵-۴	جمعیت عشایر بیلاقی و قشلاقی به تفکیک استان ۱۳۸۷.....	۱۳۲
جدول ۱۶-۴	درصد باسوادان ۶ ساله و بیشتر بر حسب گروه‌های سنی و جنس.....	۱۳۴
جدول ۱۷-۴	درصد باسوادان ۶ ساله و بیشتر بر حسب جنسیت و استان (عشایر دوره بیلاقی).....	۱۳۵
جدول ۱۸-۴	درصد باسوادان ۶ ساله و بیشتر بر حسب جنسیت و استان (عشایر دوره قشلاقی).....	۱۳۶
جدول ۱۹-۴	درصد جمعیت ۲۴-۶ ساله در حال تحصیل بر حسب گروه‌های سنی و جنس جامعه عشایری.....	۱۳۷
جدول ۲۰-۴	توزیع نسبی جمعیت ۱۰ و بیشتر بر حسب وضع فعالیت و جنس.....	۱۳۷
جدول ۱-۵	وضعیت سواد به تفکیک استان‌ها بر حسب جنسیت ۱۳۹۰.....	۱۴۲
جدول ۲-۵	جمعیت باسواد ایران بر حسب نوع درجهٔ مدرک تحصیلی به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۴۶
جدول ۳-۵	دانش‌آموختگان آموزش عالی بر حسب نوع مدرک تحصیلی.....	۱۵۱
جدول ۴-۵	دانش‌آموختگان آموزش عالی بر حسب نوع رشته تحصیلی.....	۱۵۶
جدول ۵-۵	جمعیت در حال تحصیل بر حسب مقطع تحصیلی ۱۳۹۰.....	۱۶۲
جدول ۶-۵	جمعیت در حال تحصیل در مقطع ابتدایی بر حسب گروه سنی منفرد ۱۳۹۰.....	۱۶۴
جدول ۷-۵	درصد دانشجویان بر حسب مقطع تحصیلی به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۷۳
جدول ۸-۵	درصد دانشجویان بر حسب رشته تحصیلی به تفکیک استان ۱۳۹۰.....	۱۷۸
جدول ۱-۶	نسبت میزان فعالیت اشتغال در ایران.....	۱۸۴
جدول ۲-۶	نرخ مشارکت اقتصادی در ایران.....	۱۸۵
جدول ۳-۶	نرخ مشارکت اقتصادی بر حسب مناطق شهری و روستایی (۱۳۸۴-۱۳۹۰).....	۱۸۶
جدول ۴-۶	نرخ کل مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر به تفکیک استان.....	۱۸۷
جدول ۵-۶	توزیع اشتغال بخش کشاورزی در بین استان‌های ایران.....	۱۸۹
جدول ۶-۶	توزیع اشتغال بخش صنعت بر حسب استان.....	۱۹۲
جدول ۷-۶	توزیع اشتغال بخش خدمات بر حسب استان.....	۱۹۳
جدول ۸-۶	بررسی وضعیت بیکاری کل کشور و مناطق شهری و روستایی (۱۳۷۶-۱۳۹۰).....	۱۹۶
جدول ۹-۶	بررسی نرخ بیکاری در استان‌های کشور.....	۱۹۷

جدول ۱-۷	درصد عمومیت ازدواج بر حسب مردان و زنان.....	۲۰۴
جدول ۲-۷	وضعیت ازدواج و مجرد استان‌های کشور ۱۳۹۰.....	۲۰۶
جدول ۳-۷	تفاوت نسبت همسر داری.....	۲۰۹
جدول ۴-۷	نسبت جنسی وزنی زوجین به تفکیک گروه‌های سنی.....	۲۱۰
جدول ۵-۷	وضعیت ازدواج در استان‌های کشور ۱۳۹۰.....	۲۱۳
جدول ۶-۷	میزان‌های ناخالص ازدواج و طلاق در کل کشور.....	۲۱۵
جدول ۷-۷	نسبت طلاق به ازدواج در بین استان‌های کشور.....	۲۱۵
جدول ۸-۷	میانگین سن در اولین ازدواج بر حسب جنس به تفکیک نقاط شهری و روستایی ۱۳۹۰-۱۳۳۵.....	۲۱۹
جدول ۹-۷	میانگین سن در اولین ازدواج بر حسب جنس به تفکیک نقاط شهری و روستایی استان‌ها ۱۳۹۰-۱۳۳۵.....	۲۲۰
جدول ۱۰-۷	درصد ازدواج کرده‌ها در سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۹۰.....	۲۲۱
جدول ۱-۸	بررسی میزان مهاجرت کل و پویایی جمعیتی کشور.....	۲۲۷
جدول ۲-۸	ویژگی‌های کلی مهاجرت کشور در دوره‌های آماری مختلف.....	۲۲۹
جدول ۳-۸	وضعیت مهاجرت در دوره‌های زمانی (۱۳۹۰-۱۳۳۵).....	۲۲۹
جدول ۴-۸	بررسی عوامل مهاجرت‌های کشور ۱۳۹۰.....	۲۲۹
جدول ۵-۸	درصد جمعیت وارد شده و خارج شده بر حسب استان ۱۳۹۰.....	۲۳۰
جدول ۱-۹	وضعیت تحولات جمعیت سالمندی در ایران.....	۲۴۵
جدول ۲-۹	پیش‌بینی درصد جمعیت ۶۰ سال به بالا تا افق سال ۱۴۸۰.....	۲۴۵
جدول ۳-۹	شاخص‌های مرگ و میر و امید به زندگی در ایران (۱۳۹۰-۱۳۵۵).....	۲۴۷
جدول ۴-۹	مشخصه‌های اصلی سنی جمعیت ایران در سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۵۵.....	۲۴۷
جدول ۵-۹	مقایسه سه سناریوی پیش‌بینی سازمان ملل تا سال ۱۴۲۰.....	۲۴۸

پیشگفتار

بررسی سیر تاریخی تحولات جمعیت و توزیع و پراکندگی آنها در سطح کشور و ویژگی‌های آن در نواحی مختلف نقش تعیین‌کننده‌ای در طراحی و اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی و روابط داخلی و بین‌المللی دارد. شناخت و آشنا شدن با توان‌ها و ظرفیت‌های جمعیت موجود و توجه به وضعیت کمی و کیفی جمعیت در آینده تأثیر شایان توجهی در پیشبرد اهداف مذکور خواهد داشت. در راستای رسیدن به اهداف فوق ضروری است ابتدا به مطالعه تعداد و چگونگی توزیع جمعیت نواحی مختلف در ادوار گذشته پرداخته و عوامل مذکور در شکل‌گیری آن را شناسایی کرد. این مطالعات در شناخت وضع موجود جمعیت و طراحی برای آینده آن الهام‌بخش است. همراه با شناخت تاریخی جمعیت، مطالعه توزیع و پراکندگی جغرافیایی جمعیت، گروه‌بندی تراکم نسبی جمعیت را مشخص نموده و تفاوت‌های مناطق با تراکم جمعیتی گوناگون و تأثیر متقابل آنها بر یکدیگر بیان را می‌نماید.

مطالعه ساختمان سنی جمعیت و توزیع افراد در هر یک از گروه‌های سنی و با توجه به نیازهای مختص هر یک و نقشی که هر کدام از آنها در مقاطع مختلف در جامعه بر عهده می‌گیرند عاملی است که در بهره‌مندی از آنها یا تخصیص امکانات به هر یک از گروه‌ها مؤثر خواهد بود.

شناخت ویژگی‌های جمعیت از بعد اجتماعی و اسکان و توزیع افراد در بخش‌های شهری و روستایی و عشایر و کوچ‌نشین به واسطه نقشی که هر یک در بهره‌برداری از محیط دارند و همچنین روابط اقتصادی و اجتماعی متقابلی که با یکدیگر دارند اهمیت دارد.

میزان برخورداری از آموزش و توزیع افراد آموزش‌دیده و کیفیت آموزش جمعیت با سواد از دیگر مباحثی است که در رسیدن جوامع به توسعه و ارتقای آنها نقش تعیین‌کننده‌ای دارد.

از دیگر عوامل تعیین‌کننده در توسعه یافتگی جوامع، جمعیت فعال و میزان فعالیت آنها در بخش‌های سه گانه اقتصادی کشاورزی، صنعت و خدمات است. در این بخش علاوه بر میزان فعالیت توجه به جمعیت غیرفعال و بررسی عوامل مؤثر بر عدم فعالیت آنها و میزان وابستگی جمعیت غیرفعال بر شاغلان و مسائلی از جمله میزان بیکاران و علل بیکاری آنها در مناطق جغرافیایی و در مقاطع مختلف زمانی مطرح می‌شود.

تغییر میزان جمعیت در جوامع و در طول دوره‌های زمانی به دو شکل انجام می‌گیرد، در شکل طبیعی این تغییرات به واسطه تأثیر میزان مولید و مرگ و میرها و ازدواج و طلاق شکل می‌گیرد که با توجه به آداب و رسوم حاکم در هر جامعه و نیز شرایط اقتصادی و اجتماعی می‌تواند متفاوت باشد.

علاوه بر آن مهاجرفرستی و یا مهاجرپذیری از دیگر مواردی است که به ایجاد تغییرات در تعداد و ساختمان جمعیت می‌انجامد.

در کنار مطالب ذکر شده در بالا چالش‌های جمعیتی و چشم‌انداز جمعیت در افق‌های دور و نزدیک از دیگر موضوعاتی است که مطالعات دقیق در این زمینه شاید تأمین نیروی انسانی مناسب را برای دوره‌های بعد پیش‌بینی و دغدغه‌های موجود در مسائل جمعیت را برطرف کند.

در تالیف این کتاب تلاش شده است با استفاده از منابع مختلف، علاوه بر مطالعه پیشینه جمعیت، ویژگی‌های کمی و کیفی جمعیت طی دهه‌های اخیر مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد و برای دوره‌های آینده پیش‌بینی‌های لازم به عمل آید. مطالب این کتاب برای گرایش‌های مختلف رشته جغرافیا در مقاطع کارشناسی و کارشناسی‌ارشد در دروس جغرافیای جمعیت، تحلیل جمعیت، جغرافیای اقتصادی و آمایش سرزمین کاربرد دارد.